

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу ТАРАСОВОЇ ОКСАНИ СЕРГІЇВНИ
на тему: «ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
РОЗВИТКУ ЕКОЛОГО-ОРІЄНТОВАНОЇ ЕКОНОМІКИ»

представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 051 «Економіка»

Актуальність теми дисертації. Зростаюча свідомість, обізнаність про екологічні проблеми, загрози змін клімату вимагають перегляду підходів до економічного розвитку. Дослідження еколого-економічного розвитку в основі якого лежить інноваційно-інвестиційне забезпечення є актуальним в економічній науці, має практичне значення та потребує дослідження у контексті досягнення гармонізації між якістю життя та раціональним природокористуванням з метою забезпечення збалансованого еколого-економічного зростання та стабілізації економіки.

В сучасних умовах важливості набувають чинники формування інноваційно-інвестиційного забезпечення еколого-орієнтованого розвитку економіки. Все складніше віднайти та провадити інвестиції та запровадити інновації в еколого-орієнтовані проекти, що пов'язано з суспільними та соціально-економічними наслідками воєнного конфлікту, соціально-економічною нестабільністю, зростанням інфляції, зниженням реальних доходів, переміщеннями населення, збільшенням цін та тарифів тощо.

Формуванням ринку екологічних інновацій на державному рівні спрямоване на забезпечення стійкого попиту на екологічно орієнтовану продукцію, розвиток екологічно орієнтованої виробничої бази та мотивації населення до екологізації.

Передумовою для вирішення екологічних та економічних проблем є розробка та впровадження інновацій з високим ступенем екологічної оцінки та економічної ефективності. Ключовим фактором забезпечення економічної незалежності країни та забезпечення економічного зростання є перехід до інноваційного розвитку на ринковій основі. Формування та впровадження екологічних інновацій на державному рівні забезпечить стійкий попит на екологічно чисті продукти, підвищуватиме мотивацію населення до екологізації.

Залучення інвестицій та впровадження інновацій в області екології та зелених технологій стало не лише важливим, але і необхідним для забезпечення життєздатності нашої планети. Інновації з урахуванням передових екологічних міркувань та економічної ефективності є ключовими для створення економіки, яка забезпечує сталий розвиток у довгостроковій перспективі.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до плану наукових досліджень і розробок Вінницького національного аграрного університету і є складовою частиною науково-дослідних тем: «Організаційно-економічні аспекти розвитку агроecosystem на засадах екологізації економіки» (номер державної реєстрації 0121U112882, 2021-2024 рр.); «Розробка науково-технічного забезпечення енергетичної автономії АПК на основі еколого ефективного використання агробіомаси для виробництва біопалив» (номер державної реєстрації

0122U000844, 2022-2024 рр.); «Розробка біоорганічних технологій вирощування сільськогосподарських культур для виробництва біопалив і забезпечення енергонезалежності АПК» (номер державної реєстрації 0123U100311, 2023-2024 рр.).

Мета і завдання досліджень. Мета дослідження полягає в обґрунтуванні теоретико-методичних положень та розробці практичних рекомендацій з інноваційно-інвестиційного забезпечення розвитку еколого-орієнтованої економіки.

Об'єктом дослідження є процеси еколого-орієнтованого розвитку економіки та їх інноваційно-інвестиційне забезпечення.

Предметом дослідження виступають теоретико-методичні, організаційні та практичні засади інноваційно-інвестиційного забезпечення розвитку еколого-орієнтованої економіки.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в системному та цілісному дослідженні теоретичних і методичних підходів до виконання науково-практичного завдання щодо інноваційно-інвестиційного забезпечення розвитку еколого-орієнтованої економіки.

Найбільш суттєві наукові результати дисертаційної роботи, що містять наукову новизну і характеризують особистий внесок автора, наступні:

удосконалено:

концептуальну модель еколого-орієнтованої економічної системи, відповідно до якої в якості основних складових еколого-орієнтованої економіки запропоновано виділяти економічну, соціальну та екологічну підсистеми; вхідними параметрами моделі виступають не наявні у системі ресурси, а суспільний капітал, структура якого обумовлена історичними, природними, господарськими та іншими факторами;

запропоновано механізм управління інноваційно-інвестиційним забезпеченням еколого-орієнтованого розвитку економіки, розроблений на базі уточнення його сутності та конкретизації складових, який об'єднав у собі основні стадії та процеси комплексного управлінського алгоритму щодо коригування напрямів еколого-орієнтованого розвитку економіки України.

Удосконалено методичні засади дослідження:

здійснена систематизація наукових підходів до оцінювання розвитку еколого-орієнтованої економіки на основі встановлених критеріїв. Запропонована систематизація наукових підходів може стати методологічним базисом в організації досліджень розвитку еколого-орієнтованої економіки;

запропоновано авторський методичний підхід, в якому в якості методологічного базису та ключового імперативу управління еколого-орієнтованим розвитком економічних систем обрано Парето-функціональну парадигму сталого розвитку, засновану на поєднанні в просторі та в часі принципів економічної ефективності, соціальної інклюзивності та екологічної безпеки, що забезпечується асоційованою моделлю управлінських рішень та господарських практик;

проведено моделювання процесів еколого-орієнтованого розвитку економіки України, для якого розроблено функціональну модель бізнес-процесів, представлену багаторівневою системою взаємопов'язаних діаграм, що містить повний опис процесів еколого-орієнтованого розвитку, з виділенням

вузлів дій (блоків), входів, виходів, управлінь (умов) та необхідних механізмів (ресурсів).

Дістали подальшого розвитку:

змістовне доповнення понятійно-категорійного апарату базових дефініцій інноваційно-інвестиційного забезпечення розвитку еколого-орієнтованої економіки: «інноваційно-інвестиційне забезпечення», під яким запропоновано розуміти сукупність методів та інструментів інвестиційного характеру;

концептуальні засади інноваційно-інвестиційного забезпечення еколого-орієнтованого розвитку економіки шляхом розробки схеми їх формування на підставі виділених аспектів, які дозволяють отримати досить повне, різнобічне та об'єктивне уявлення про ці процеси;

система індикаторів оцінювання еколого-орієнтованого розвитку економіки, в якій з точки зору його організаційно-аналітичного забезпечення виділено ознаку «спосіб конструювання індикаторів», що дозволить шляхом збалансованого поєднання експертного та аналітичного підходів до побудови індикаторів здійснювати оцінювання на основі детально-діагностичного методичного прийому комбінуванням як розрахункових показників, так і експертних бальних оцінок;

інструментарій реалізації управлінського механізму забезпечення еколого-орієнтованого розвитку економіки шляхом розробки алгоритму стратегічного планування еколого-орієнтованого розвитку природно-господарської системи на основі запропонованого підходу та розглянуто зміст його етапів.

Особистий внесок автора в одержані наукові результати. Дисертація є самостійно виконаною завершеною роботою, в якій представлено авторський підхід до обґрунтування концептуальних засад і розробки теоретичних та практичних рекомендацій щодо удосконалення інноваційно-інвестиційного забезпечення розвитку еколого-орієнтованої економіки. Наукові положення та пропозиції, представлені в дослідженні й запропоновані до захисту, одержані автором особисто.

Практичне значення одержаних результатів. Наукові результати представлені в дисертаційній роботі зорієнтовані на формування науково-методичних рекомендацій щодо удосконалення інноваційно-інвестиційного забезпечення розвитку еколого-орієнтованої економіки, основні положення, висновки та рекомендації дослідження впроваджено в практичну діяльність, зокрема: Державної екологічної інспекції у Вінницькій області під час моделювання процесів та принципів економічної ефективності та екологічної безпеки, застосовуючи модель управлінських рішень та господарських практик (довідка № 973/13/24 від 08.03.2024 р.); Департаменту агропромислового розвитку Вінницької обласної військової адміністрації під час процесу аналізу та моделювання інноваційної діагностики всіх суб'єктів агропромислової інноваційної діяльності (довідка № 01.1-27/252 від 20.03.2024 р.).

Положення дисертаційної роботи використовуються у навчальному процесі Вінницького національного аграрного університету при викладанні навчальної дисципліни «Економічний потенціал аграрних формувань». Практичне значення одержаних наукових результатів зумовило їхнє впровадження у навчально-методичний процес та наукову роботу кафедри економіки та підприємницької діяльності (довідка № 01.1-59-1404 від 13.12.2023 р.).

Апробація результатів дослідження. Положення дисертаційної роботи пройшли апробацію у доповідях і виступах дисертантки на 6 міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, що відбулись протягом 2021 – 2023 рр.

Публікація результатів дослідження. Результати дисертаційного дослідження опубліковано в 11 наукових працях, загальним обсягом 9,43 умовн. др. арк. (власний доробок автора 5,09 умовн. др. арк.), у тому числі 3,32 умовн. друк. арк. – у наукових фахових виданнях України, включених до міжнародних наукометричних баз; 0,74 умовн. друк. арк. – у монографіях іноземною мовою у зарубіжних виданнях та 1,03 умовн. друк. арк. – в інших виданнях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота Тарасової О.С. складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 289 сторінок комп'ютерного тексту. Робота містить 18 таблиць, 48 рисунків. Список використаних джерел включає 220 найменувань.

У вступі аспірантка зазначає актуальність теми, мету й основні завдання щодо розвитку еколого-орієнтованої економіки, що є джерелом значних інвестиційних вкладень, оскільки вимагає зміни економічних взаємозв'язків, що склалися в умовах традиційної економічної системи. Визначає ефективні механізми інноваційно-інвестиційного забезпечення еколого-орієнтованої моделі соціально-економічного розвитку суспільства яке є надзвичайно актуальним завданням.

У першому розділі «Теоретичні засади інноваційно-інвестиційного забезпечення розвитку еколого-орієнтованої економіки» визначено напрям розвитку еколого-орієнтованої економіки через розкриття категорій «економіка», «економічна система», «еколого-орієнтована економіка», «сталий розвиток», «зелене зростання» тощо. Наведено термінологічний аналіз дотичних до еколого-орієнтованої економіки категорій, запропонована концептуальна модель побудови еколого-орієнтованої економічної системи. Значна увага приділена опису інституційних, ресурсних та фінансових аспектів інноваційно-інвестиційного забезпечення еколого-орієнтованого розвитку економіки, основних форм інновацій та сукупності властивостей еколого-орієнтованих інновацій. Визначено глобальні тренди розвитку та інноваційно-інвестиційного забезпечення еколого-орієнтованих економічних систем.

У другому розділі «Оцінка сучасного стану інноваційно-інвестиційного розвитку в Україні» проаналізовано світовий та вітчизняний досвід. Наведено методичні підходи та критерії систематизації наукових підходів до оцінювання розвитку еколого-орієнтованої економіки. Проаналізовано стану інноваційно-інвестиційного забезпечення, запропоновано зведений інноваційний індекс, динаміку міжнародних рейтингів України, коефіцієнта варіації зведеного інноваційного індексу країн EU27 тощо. Запропоновано систему індикаторів та складових еколого-орієнтованого розвитку економіки.

У третьому розділі «Формування концептуальних засад управління інноваційно-інвестиційним забезпеченням розвитку еколого-орієнтованої економіки України» описано механізм управління інноваційно-інвестиційним забезпеченням еколого-орієнтованого розвитку економіки, який включає

концептуальну модель, механізми мотивації, систему інноваційно-інвестиційного забезпечення. Запропоновано реалізацію механізму управління інноваційно-інвестиційним забезпеченням еколого-орієнтованого розвитку економіки через моделювання. Наведено інструменти реалізації управлінського механізму забезпечення еколого-орієнтованого розвитку економіки.

Висновки є науково обґрунтованими та спрямовані на поглиблення теоретико-методичних засад та обґрунтування практичних рекомендацій з інноваційно-інвестиційного забезпечення розвитку еколого-орієнтованої економіки. Розроблено концептуальну модель еколого-орієнтованої економічної системи, поглиблено понятійно-категоріальний апарат базових дефініцій, сформовано систему індикаторів оцінювання та обґрунтовано авторський методичний підхід еколого-орієнтованого розвитку економіки, здійснено апробацію розробленого методичного підходу шляхом моделювання процесів еколого-орієнтованого розвитку економіки України.

Не дивлячись на високий науковий рівень, оригінальність та новизну результатів представлено наукового дослідження, його значення для теорії та практики аграрної сфери, слід звернути увагу на такі зауваження, побажання та дискусійні питання дисертаційної роботи Тарасової О.С.:

1. При розв'язанні задачі багатоетапної векторної оптимізації обрано оптимальну стратегію управління еколого-орієнтованим розвитком природно-господарської системи Черкаського регіону. Можливо варто було визначити стратегію Вінницького регіону чи навести порівняльний аналіз, тим паче, що раніше в роботі зазначено, що даний регіон (Вінницький) є стійким із позицій балансу інноваційної активності та екологічного навантаження.

2. У підпункті 2.2 перераховано критерії сталого розвитку, відповідні агреговані індекси, еколого-економічні описові та оцінні індикатори, але в роботі вони не наведені, пропонуємо відобразити динаміку даних показників, що дозволить визначити проблемне поле та пріоритети управлінських дій.

3. У концептуальній моделі побудови еколого-орієнтованої економічної системи значна увага приділена економічній та екологічній підсистемам, але зазначено і соціальну підсистему, яку варто більш широко відобразити в роботі з представленням відповідних аналітичних даних.

Загалом, наведені зауваження принципово не впливають на наукову та практичну цінність одержаних автором результатів дослідження і не знижують в цілому достатньо високої позитивної оцінки дисертаційної роботи.

Загальний висновок. З огляду на актуальність, новизну, важливість отриманих автором наукових результатів, їх обґрунтованість і достовірність, а також практичну цінність сформульованих положень і висновків, вважаємо, що дисертаційна робота Тарасової Оксани Сергіївни на тему: «Інноваційно-інвестиційне забезпечення розвитку еколого-орієнтованої економіки», відповідає вимогам п. 5, 6, 7, 8, 9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами), наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оф ормлення дисертації», п. 26 Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у

зкладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (зі змінами), а її авторка Тарасова Оксана Сергіївна заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 Економіка.

Рецензент

кандидат економічних наук, доцент,
завідувач кафедри економіки та підприємницької діяльності факультету економіки, інформаційних технологій та сфери обслуговування Навчально-наукового інституту економіки та управління Вінницького національного аграрного університету

Підпис Хаєцької О.П. засвідчую
т.в.о. вченого секретаря

Ольга ХАЄЦЬКА

Лариса ФЕНЯК